

Sygn. akt V CSK 245/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 czerwca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wojciech Katner (przewodniczący)

SSN Marian Kocon

SSN Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)

Protokolant Izabella Janke

w sprawie z powództwa K. J.

przeciwko A. [...] Sp. z o.o. z siedzibą w W. i Syndykowi Masy Upadłości

Przedsiębiorstwa [...] Sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej w W.

o uznanie czynności prawnych za bezskuteczne,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 5 czerwca 2019 r.,

skarg kasacyjnych obu pozwanych od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 7 listopada 2017 r., sygn. akt I ACa [...],

1) oddala skargi kasacyjne,

**2) zasądza od pozwanych na rzecz powódki kwotę 11.250
(jedenaście tysięcy dwieście pięćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu
kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w W. uwzględniając powództwo K. J. uznał za bezskuteczne względem niej czynności prawne dokonane przez dłużnika O. [...] spółkę z o.o. z siedzibą w W., polegające na obciążeniu należącej do niego nieruchomości położonej w W., określonymi w sentencji hipotekami umownymi na rzecz pozwanych spółek A. [...] spółki z o.o. z siedzibą w W. oraz Przedsiębiorstwa [...] spółki z o.o. w W., celem ochrony wierzytelności powódki z tytułu umowy sprzedaży nieruchomości z dnia 20 kwietnia 2011 r. w kwocie 4.600.000 złotych z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w zapłacie.

Sąd Okręgowy ustalił, że pozwane spółki powstały odpowiednio spółka A. [...] w 2000 r., zaś druga spółka w 2001 r. W pierwszej z nich większościowym udziałowcem był C. A. zaś prezesem A. W., który był także prezesem w spółce Przedsiębiorstwo [...] (dalej w skrócie P.). Wspólnikami tej spółki byli C. i B. A.. Kiedy nie doszło do porozumienia pomiędzy Spółdzielnią Mieszkaniową [...] w W. a T. M. właścicielem nieruchomości położonej w W. [...] odnośnie do inwestycji budowlanej, prezes Spółdzielni E. P. zaproponował nabycie nieruchomości swojemu bratu S. i K. J.. Zawarli oni w dniu 9 marca 2007 r. notarialną umowę przedwstępną z T. M. celem wybudowania na nieruchomości osiedla mieszkaniowego. Ponieważ T. M. uchylał się od zawarcia umowy przyrzeczonej jego oświadczenie zastąpił wyrok sądowy wydany dnia 26 sierpnia 2008 r. przez Sąd Okręgowy w W., z powództwa nabywców nieruchomości. Apelacja pozwanego T. M. została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 28 stycznia 2009 r.

Od 2010 roku rozpoczęły się rozmowy pomiędzy nabywcami nieruchomości, przedstawicielami pozwanych spółek, tj. A. W. i J. S. - prokurentem spółki P., w których uczestniczył także E. P. w imieniu Spółdzielni Mieszkaniowej [...] odnośnie do inwestycji na tym terenie.

Ostatecznie dnia 28 lutego 2011 r. została zawiązana spółka O. [...] spółka z o.o., z udziałem pozwanych spółek oraz Spółdzielni Mieszkaniowej [X.]. W międzyczasie A. M. - spadkobierca T. M. zakwestionował wpis prawa własności

przedmiotowej nieruchomości na rzecz S. P. oraz K. J.. W dziale III księgi wieczystej zostało wpisane ostrzeżenie o niezgodności treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym o czym pozwane spółki były informowane.

W dniu 2 marca 2011 r. powódka oraz S. P. zawarli ze spółką O. [...] notarialną umowę przedwstępną sprzedaży nieruchomości położonej przy ul. [...] w W. za kwotę 14 mln złotych, płatną po 7 mln na rzecz każdego ze sprzedających, w ratach płatnych do 25 lutego 2013 r., przy czym pierwsza rata w kwocie 2.700.000 złotych miała być wpłacona przy zawarciu umowy przedwstępnej, druga w kwocie 1.100.000 złotych w chwili zawarcia umowy przyrzeczonej, trzecia w kwocie 4.500.000 złotych do dnia 25 lutego 2012 r. Spółka zobowiązała się ustanowić w umowie przyrzeczonej jako formę zabezpieczenia zapłaty ceny hipotekę do sumy 4.500.000 złotych, na pierwszym miejscu na rzecz S. P., a jako formę zabezpieczenia wierzytelności powódki strony wynegocjowały zwrotne przeniesienie własności części nieruchomości.

W dniu 2 marca 2011 r. pozwana spółka P. udzieliła spółce O. [...] pożyczki w kwocie 2.600.000 złotych na zakup nieruchomości, która zobowiązała się do ustanowienia na rzecz pożyczkobiorcy hipoteki na przedmiotowej nieruchomości do kwoty 3.189.000 złotych.

Do umowy sprzedaży nieruchomości doszło w dniu 20 kwietnia 2011 r. W zakresie obowiązku uiszczenia niepokrytej ceny nabywca nieruchomości spółka O. [...] poddała się egzekucji z aktu notarialnego. Po zawarciu umowy sprzedaży pozwane spółki udzieliły nabywczyni nieruchomości kolejnych pożyczek, których zwrot został zabezpieczony przez ustanowienie hipotek. Do dnia 5 kwietnia 2012 r. pozwana spółka P. wpłaciła na rzecz spółki O. [...] łącznie kwotę 3.720.000 złotych, zaś spółka A. [...] łącznie kwotę 305.000 złotych.

Postanowieniem z dnia 23 maja 2012 r. Sąd Rejonowy w W. nadał klauzulę wykonalności aktowi notarialnemu z dnia 20 kwietnia 2011 r., na mocy którego dłużnik spółka O. [...] zobowiązała się zapłacić powódce ratę w kwocie 2.250.000 złotych. Na tej podstawie zostało wszczęte na wniosek powódki postępowanie egzekucyjne a egzekucja została skierowana do przedmiotowej nieruchomości, położonej w W. przy ul. [...].

Postanowieniem z dnia 15 stycznia 2014 r. Sąd Rejonowy w W. ogłosił upadłość spółki O. [...]. W postępowaniu upadłościowym zostały uznane wierzytelności powódki oraz S. P. do kwot 5.364.257,53 złotych w kategorii IV i V, przy wierzytelności S. P. uwzględniono jej zabezpieczenie hipoteczne. Pozostałymi wierzycielami były pozwane spółki, które również dysponowały zabezpieczeniem rzeczowym w postaci hipoteki.

Dnia 30 marca 2015 r. syndyk masy upadłości spółki O. [...] sprzedał przedmiotową nieruchomość za cenę 9.700.000 złotych plus VAT

Na tej podstawie faktycznej Sąd Okręgowy uznał roszczenie powódki za usprawiedliwione i znajdujące oparcie w treści art. 527 § 1 i nast. k.c. Powódka wykazała, że przysługuje jej wobec spółki O. [...] wierzytelność, która, potwierdzona tytułem wykonawczym, została wciągnięta na listę wierzytelności w postępowaniu upadłościowym tej spółki. Ma też legitymację do wniesienia skargi pauliańskiej. Ustanowienie hipoteki działane z pokrzywdzeniem powódki spowodowało zagrożenie zaspokojenia jej wierzytelności. Było to działanie ze świadomością pokrzywdzenia powódki, albowiem spółka nie posiadała żadnego innego majątku a w dacie ustanawiania hipotek reprezentanci spółki O. [...] wiedzieli, że spółka nie uzyska kredytu bankowego. Poza tym, pozwane spółki były współnikami spółki O. [...] a A. W. i J. S. pełnili w pozwanych spółkach i spółce dłużnicze funkcje członków zarządów lub prokurentów.

Pozwane spółki wniosły apelacje od wyroku Sądu Okręgowego. W postępowaniu odwoławczym Sąd Apelacyjny w [...] dodatkowo ustalił, że ostatecznie zostało oddalone powództwo A. M. o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. Poza tym, postanowieniem Sądu Rejonowego z dnia 8 marca 2017 r. została ogłoszona upadłość pozwanej spółki P.. Według dodatkowych ustaleń Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 14 lipca 2017 r. oddalił apelację spółki O. [...] od wydanego w pierwszej instancji wyroku oddalającego powództwo tej spółki przeciwko K. J. i S. P. o ustalenie nieistnienia ich wierzytelności o zapłatę ceny sprzedaży nieruchomości, położonej w W. przy ul. [...].

Wyrokiem z dnia 7 listopada 2017 r. Sąd Apelacyjny w [...], przyjmując za własne dotychczasowe ustalenia faktyczne oraz dzieląc większość argumentów prawnych Sądu pierwszej instancji, oddalił obie apelacje. Sąd Apelacyjny skorygował jedynie pogląd Sądu pierwszej instancji, jakoby ustanowienie hipoteki miało charakter jednostronnej czynności prawnej skoro nie budzi wątpliwości, że ustanowienie hipotek nastąpiło na podstawie umowy zawartej pomiędzy pozwanymi a spółką O. [...].

Sąd Apelacyjny przyjął legitymację powódki do wystąpienia z roszczeniem pauliańskim, pomimo trwania postępowania upadłościowego. Uznał, iż powódce przysługuje wierzytelność względem spółki O. [...], która została częściowo stwierdzona tytułem wykonawczym w postaci aktu notarialnego zaopatrzonego przez Sąd w klauzulę wykonalności oraz została umieszczona na prawomocnie zatwierdzonej liście wierzytelności, skierowanych przeciwko upadłej spółce O. [...]. Sąd Apelacyjny ocenił jako nieuzasadnione zarzuty apelacji, iż umowa sprzedaży zawarta pomiędzy z jednej strony powódką i S. P. a spółką O. [...] była nieważna, ponieważ powódce nie przysługiwało prawo własności nieruchomości albo też ze względu na sprzeczność umowy z zasadami współżycia społecznego. Podobnie Sąd Apelacyjny ocenił zarzuty dotyczące stwierdzenia, iż pozwani obciążając nieruchomość działali z pokrzywdzeniem powódki. Na koniec Sąd Apelacyjny rozważył zarzut nadużycia prawa podmiotowego przez powódkę, która nie nabyła skutecznie prawa własności przedmiotowej nieruchomości. W tym zakresie Sąd uwzględnił, iż nieruchomość weszła do majątku spółki O. [...] i będzie służyć zaspokojeniu, zarówno wierzytelności powódki jak i pozwanych. Poza tym, wobec bezskuteczności umowy sprzedaży stosownie do przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu, w miejsce obowiązku zapłaty ceny powstaje obowiązek zwrotu nieruchomości, a gdy jest to niemożliwe - zwrotu surogatów.

Pozwana spółka A. [...] oraz syndyk masy upadłości spółki P. wnieśli jednobrzmiące skargi kasacyjne od wyroku Sądu Apelacyjnego, które zostały oparte na obu podstawach wymienionych w art. 398³ § 1 k.p.c. Skarżący upatrywali naruszenia przepisów postępowanie w błędnej wykładni art. 382, 316 § 1 w zw. z art. 391 k.p.c., 144 ust. 1, art. 132 ust. 1 w zw. z art. 127 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe (w brzmieniu obowiązującym przed wejściem w życie

ustawy z dnia 15 maja 2015 r. prawo restrukturyzacyjne Dz. U. 2015.978 ze zm. - art. 449 ustawy - dalej jako p.u.) oraz w zastosowaniu art.236 ust. 2 tej ustawy w sytuacji, kiedy powódce nie przysługuje wierzytelność zabezpieczona hipotecznie. Opierając skargę na zarzutach naruszenia prawa materialnego pozwane spółki podniosły: błędną wykładnię art. 5 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (jedn. tekst Dz.U. 2017.1007 ze zm. - dalej u.k.w.) i przyjęcie, że doszło do skutecznego nabycia prawa własności nieruchomości przez spółkę O. [...]. Błędną wykładnią art. 535 w zw. z art. 155 k.c. ma polegać na pominięciu przez Sądy norm wynikających z tych przepisów w zakresie braku cauzy dla dokonanej czynności sprzedaży. Wymieniając w skardze kasacyjnej art. 527 § 1 i 2 k.c. skarżący zarzucili jego błędną wykładnię i wadliwe uznanie, że doszło do pokrzywdzenia strony powodowej a ponadto w zw. z art. 531 § 1 k.c. oraz w zw. z art. 535 k.c. przez błędną ich wykładnię w zakresie określenia praw i obowiązków wierzyciela i dłużnika przy umowie sprzedaży nieruchomości i ochrony pauliańskiej. W końcu skarżący zarzucili naruszenie art. 5 w zw. z art. 527 § 1 i 2 k.c. przez błędną wykładnię i wadliwe uznanie, że działanie powódki nie jest czynnością sprzeczną z zasadami współżycia społecznego.

Na tych podstawach pozwani wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w [...], ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i jego zmianę przez oddalenie w całości powództwa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jako pierwsze należy ocenić zarzuty dotyczące naruszenia przepisów postępowania. Wiąże się to z ustawowym obowiązkiem Sądu Najwyższego oceny ważności postępowania przed Sądem drugiej instancji oraz związaniem ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), które obowiązują o ile nie zostały w skardze kasacyjnej podniesione zarzuty naruszenia przepisów postępowania albo zarzuty te okazały się nieuzasadnione.

Przewidziana w art. 316 § 1 k.p.c. zasada aktualności orzeczenia wskazuje, że jego podstawą jest stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy, odnoszący się do żądania i jego podstawy faktycznej. Zgodnie z art. 316 § 1 k.p.c.,

po zamknięciu rozprawy sąd wydaje wyrok, biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy; w szczególności zasądzeniu roszczenia nie stoi na przeszkodzie okoliczność, że stało się ono wymagalne w toku sprawy. Pojęcie „stan rzeczy” oznacza okoliczności faktyczne ustalone przed zamknięciem rozprawy oraz stan prawny, to jest obowiązujące przepisy, które mogą stanowić podstawę rozstrzygnięcia. O naruszeniu art. 316 § 1 k.p.c. można mówić wówczas, gdy wydając orzeczenie sąd nie uwzględnił między innymi zmiany stanu faktycznego zaistniałego w toku postępowania apelacyjnego. Tymczasem Sąd Apelacyjny w [...] uwzględnił wskazany w skardze kasacyjnej wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2015 r. i ocenił jego konsekwencje dla rozpoznanej sprawy.

Przepis ten nie może natomiast stanowić podstawy kasacyjnej do wysuwania zarzutów w kwestii określenia konsekwencji wynikających z obowiązywania normy prawnej, jak również zarzutów dotyczących subsumcji ustaleń faktycznych do wskazanej normy. Dlatego nie ma usprawiedliwionej podstawy postawiony w skardze kasacyjnej pozwanych spółek zarzut naruszenia art. 316 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., gdyż przedstawione opisowo w skardze kasacyjnej sposoby jego naruszenia nie są adekwatne do wymagań, jakie w art. 316 § 1 k.p.c. są skierowane do sądu.

Hipoteza tego przepisu nie obejmuje pominięcia przez sąd odwoławczy przy ocenie żądania części materiału dowodowego (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 września 2001 r., I CKN 179/99, OSNC 2002 Nr 4, poz. 54; z dnia 13 grudnia 2006 r., II CSK 300/06, nie publ., z dnia 5 listopada 2009 r., II UK 102/09, nie publ. i z tej samej daty II UK 103/09, nie publ. oraz z dnia 28 kwietnia 2010 r., I UK 339/09, nie publ.), które może być podnoszone jako naruszenie art. 382 k.p.c. ale tylko w związku z innymi przepisami normującymi postępowanie rozpoznawcze. Jest tak dlatego, że art. 382 k.p.c. zawiera jedynie ogólną dyrektywą kompetencyjną, wyrażającą istotę postępowania apelacyjnego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2018 r., IV CSK 250/17, nie publ.). Zważyć też trzeba na występujący po stronie skarżących brak konsekwencji a nawet sprzeczność w formułowaniu zarzutów. Z jednej bowiem strony przyznaje się, że Sąd drugiej instancji uwzględnił dodatkowe okoliczności faktyczne a zarzuca

się tylko, że nie wyciągnął z nich właściwych wniosków, z drugiej strony stawia się zarzut naruszenia art. 382 k.p.c., którego wypełnieniem może być tylko nieuwzględnienie przez sąd całości materiału dowodowego zebranego w pierwszej i drugiej instancji.

Nie można zgodzić się ze stanowiskiem skarżących odnośnie do naruszenia przepisów postępowania upadłościowego przez wadliwe uznanie, że dopuszczalne jest prowadzenie postępowań przez wierzyciela przeciwko innemu wierzycielowi w celu zmiany listy wierzytelności w sytuacji, kiedy strona powodowa nie była wierzycielem hipotecznym.

Odnosząc się do samej dopuszczalności wniesienia skargi pauliańskiej przez jednego z wierzycieli przeciwko innemu, pomimo iż toczy się postępowanie upadłościowe przeciwko ich wspólnemu dłużnikowi, co miałyby stanowić naruszenie art. 144 ust. 1, 132 ust. 1 w zw. z art. 127 oraz art. 236 ust. 2 p.u. należy wskazać, że kwestia ta była przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego już na gruncie analogicznych rozwiązań zawartych w art. 54 § 2, 57 § 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe (jedn. tekst Dz. U. 1991.1128.512 ze zm.). W obu przypadkach, to jest, zarówno wówczas, gdy czynność jest bezskuteczna z mocy prawa, jak też, kiedy jest zaskarżalna na podstawie art. 56 pr. upadł. i art. 527 do 534 k.c., prawo wytoczenia powództwa przysługiwało syndykowi (art. 57 § 1 pr. upadł. obecnie art. 132 p.u.). Po ogłoszeniu upadłości wierzyciel nie mógł więc wytoczyć takiego powództwa, chyba że chodzi o majątek nie należący do masy upadłości. Jak przyjmowano w orzecznictwie wierzyciele mają natomiast prawo zaskarżenia czynności dłużnika, gdy dotyczą one tylko ich praw, które zachowują moc w postępowaniu upadłościowym, np. zastaw, hipoteka. Ponieważ w procesie wytoczonym przez syndyka zastępuje on wszystkich wierzycieli, wierzyciele nie mogą przystępować do procesu w charakterze interwenientów ubocznych, a jedynie mogą, w postaci sprzeciwu, domagać się uznania czynności za bezskuteczną w postępowaniu o ustalenie listy wierzytelności (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 maja 2002 r., III CKN 998/99, Mon. Pr. 2011/6/320). Podobnie na gruncie obecnego stanu prawnego wypowiedział się Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 20 kwietnia 2017 r. w sprawie sygn. akt V CSK 561/16

z analogicznego powództwa S.P. przeciwko A. [...] spółce z o.o. w W. i Przedsiębiorstwu [...] spółce z o.o. w W. o uznanie czynności prawnych za bezskuteczne. Odmawiając przyjęcia skargi kasacyjnej pozwanych do rozpoznania Sąd Najwyższy wskazał, że nie zostało wykazane, iż powództwo zmierzało do uszczuplenia masy upadłości, zaś badanie spornych relacji pomiędzy wierzycielami nie jest objęte postępowaniem upadłościowym. Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym skargę kasacyjną tych samych pozwanych podziela powyższy pogląd.

Słusznie wobec tego wywiódł Sąd Apelacyjny, że w takich przypadkach syndykowi nie przysługuje legitymacja z art. 132 p.u., która służy mu wyłącznie w celu ochrony masy upadłości przed uszczupleniem. Syndyk masy upadłości, który reprezentuje interesy wszystkich wierzycieli uczestniczących w postępowaniu upadłościowym nie ma interesu prawnego w zaskarżaniu czynności krzywdzących tylko jednego z nich.

Niezależnie od tej oceny, w związku z przytoczeniem w skardze kasacyjnej w całości art. 127 p.u., który składa się z kilku norm wyodrębnionych w czterech jednostkach redakcyjnych, a skarżący w uzasadnieniu skargi kasacyjnej rozwija ten zarzut jedynie w odniesieniu do art. 127 ust. 1 i 2 p.u. trzeba z góry wykluczyć, ze względu na okoliczności faktyczne sprawy, zastosowanie ust. 2 tego artykułu.

Bezasadny jest natomiast zarzut naruszenia art. 127 ust. 1 p.u. w kontekście zaskarżenia przez powódkę ustanowienia hipotek umownych, stanowiących zabezpieczenia przysługujących pozwanym spółkom wierzytelności z tytułu udzielonych upadłej spółce pożyczek. Przepis ten dotyczy bezskuteczności czynności prawnych dokonanych przez upadłego, innych niż zabezpieczenie długu. Przemawia za tym przede wszystkim wykładnia językowa i systemowa. Sam ustawodawca wyraźnie odróżnia inne czynności dokonane przez upadłego od zabezpieczeń, przewidując odrębne dla każdej z nich regulacje. Jest to wynikiem tego, że pomiędzy zabezpieczeniem a inną czynnością prawną występują istotne różnice. Czynność zabezpieczająca nie powoduje sama przez się zmniejszenia masy upadłości. Nie można jej też oceniać wprost w kategoriach odpłatności, gdyż ustanowione zabezpieczenie nie jest związane ze wzajemnym świadczeniem ze

strony uprawnionego z zabezpieczenia. Z tego względu bezskuteczność takich czynności powinna być oceniana tylko na podstawie art. 127 ust. 3, bez możliwości sięgania po regulację przewidzianą w art. 127 ust. 1 Prawa upadłościowego i naprawczego. Podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 września 2007 r., II CSK 189/07, (nie publ.).

Za nieusprawiedliwione należy uznać zarzuty wypełniające podstawę kasacyjną naruszenia prawa materialnego.

Wbrew twierdzeniom zawartym w skardze kasacyjnej Sąd Apelacyjny jedynie wykluczył zastosowanie sankcji bezwzględnej nieważności umowy. Kwestia zastosowania art. 5 u.k.w. nie była wcześniej podnoszona. Dopiero w skardze kasacyjnej pozwane spółki sformułowały opisowo zarzut nieuwzględnienia wpisania w dziale II księgi wieczystej, prowadzonej dla przedmiotowej nieruchomości, wzmianki o wniosku A. M. z dnia 25 marca 2011 r. dotyczącego wniesionej przez niego skargi na wpis z dnia 21 marca 2011 r. K. J. i S. P. do księgi wieczystej jako współwłaścicieli po ½ części. Kwestie sankcji zamieszczenia w księdze wieczystej, między innymi wzmianki o wniosku określa art. 8 u.k.w. Z poczynionych w pierwszej instancji ustaleń na podstawie postanowień umowy z dnia 20 kwietnia 2011 r., które w całości przejął Sąd Apelacyjny wynika, że poza wzmianką, o której mowa wyżej w tej samej księdze zostało wpisana wzmianka, iż postanowieniem z dnia 11 kwietnia 2011 r. Sąd Rejonowy w W. Wydział IV Ksiąg Wieczystych utrzymał w mocy zaskarżony wpis z dnia 21 marca 2011 r.. Przy tym wpisie nie było wzmianki o apelacji od postanowienia z dnia 11 kwietnia 2011 r. Podnieść wobec tego trzeba, że prawo dotknięte wpisem może być przedmiotem rozporządzeń (np. zbycia lub obciążenia), tyle tylko, że skutki rozporządzeń dokonanych po wpisaniu wzmianki o wniosku, apelacji, lub kasacji oraz ostrzeżenia o niezgodności stanu prawnego ujawnionego w księdze wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym nieruchomości zależą od wyniku postępowania o wpis zabezpieczony wzmianką, a w przypadku wpisu ostrzeżenia zależą od wyniku sporu o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. W przedmiotowej sprawie wpis w księdze wieczystej dotyczył skargi na wpis, który został ostatecznie utrzymany w mocy.

Nie można zgodzić się ze skarżącym, że na etapie zawarcia umowy sprzedaży nieruchomości pomiędzy powódka a spółką O. [...] brak było celu przysporzenia po stronie kupującego i sprzedającego, którym było otrzymanie świadczenia wzajemnego odpowiednio prawa własności rzeczy i ceny odpowiadającej wartości rzeczy. O ile zamierzony przez strony cel świadczenia nie zostałby osiągnięty, wówczas mogłyby znaleźć zastosowanie przepisy dotyczące zwrotu świadczenia wzajemnego jako świadczenia nienależnego. W związku z tym wymaga uwzględnienia, że przedmiotowa nieruchomość weszła do masy upadłości nabywcy i została następnie skutecznie zbyta w toku postępowania upadłościowego.

Nie zasługują na uwzględnienie zarzuty dotyczące naruszenia przepisów kodeksu cywilnego regulujących skargę pauliańską. Nie ma uzasadnionych podstaw do przyjęcia nieistnienia po stronie powodowej wierzytelności wobec upadłego tylko dlatego, że w postępowaniu z udziałem stron umowy prawomocnym orzeczeniem zostało stwierdzone, że właścicielem nieruchomości był A. M. a nie powódka.

Z samego wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2017 r. (sygn. akt V CSK 620/15) nie wynika, że właścicielem nieruchomości, pomimo zawarcia umowy przedwstępnej z mocniejszym skutkiem był nadal A. M., a nawet gdyby tak założyć, to wyrok ten nie ma wiążącego charakteru w rozumieniu art. 365 § 1 k.p.c. w postępowaniu z udziałem innych podmiotów, podobnie jak wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 22 grudnia 2016 r. oddający powództwo spółki O. [...] spółki z o.o. przeciwko K. J. i S. P. o ustalenie nieistnienia ich wierzytelności o zapłatę ceny sprzedaży nieruchomości położonej przy ul. [...] w W.. Wniesiona przez powódkę apelacja od tego wyroku została oddalona przez Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 14 lipca 2017 r. Dodać też trzeba, iż przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego w sprawie V CSK 620/15 była jedynie kwestia skutków wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 26 sierpnia 2008 r. w sprawie I C [...], zobowiązującego T. M. do złożenia oświadczenia woli o sprzedaży K. J. i S. P. nieruchomości. W sprawie rozpoznawanej przez Sąd Najwyższy powództwo A. M. o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym zostało ostatecznie prawomocnie oddalone.

Poza tym, jak przyjął Sąd Apelacyjny, wierzytelność powódki – uznana przez dłużnika, została prawomocnie wciągnięta na listę wierzytelności - może być egzekwowana w postępowaniu upadłościowym. Legitymacja do wniesienia sprzeciwu co do uznania wierzytelności przysługuje każdemu wierzycielowi, który zgłosił wierzytelność, a nie tylko temu, którego zgłoszenie wierzytelności dotyczy, w tym także w odniesieniu do uznania na liście wierzytelności innego wierzyciela (art. 256 ust. pkt 1 p.u.). Dodać też trzeba, iż nie stwierdzono, aby zostały dokonane zmiany na liście wierzytelności.

Niezasadne są dalsze zarzuty dotyczące naruszenia przepisów kodeksu cywilnego regulujących skargę pauliańską. Sąd Apelacyjny słusznie uznał, że upadły obciążając nieruchomości hipotekami działał z pokrzywdzeniem powódki. Hipoteki na rzecz pozwanych zostały wpisane do księgi wieczystej bezpośrednio po odmowie udzielenia kredytu przez bank, kiedy stało się jasne, że realizacja planowanej inwestycji budowlanej jest poważnie zagrożona i należy stworzyć stosowne zabezpieczenia, które pozwolą na wycofanie wyłożonych na jej sfinansowanie środków. Zdaniem Sądu, działania pozwanych ewidentnie zmierzały do tego, by odzyskać zainwestowane przez nich pieniądze z pokrzywdzeniem wierzycieli upadłej spółki. Z tych względów rozporządzenie przez upadłą spółkę należącą do niej nieruchomością, przez jej obciążenie hipotekami na rzecz pozwanych, które spowodowało istotne ograniczenie możliwości zaspokojenia przez powódkę przysługującej jej wierzytelności z masy upadłości, nosiło znamiona czynności zdziałanej z pokrzywdzeniem wierzyciela w rozumieniu art. 527 § 2 k.c. Nie budziło jednocześnie wątpliwości, że pozwane spółki powiązane kapitałowo i osobowo ze spółką O. [...] o tym pokrzywdzeniu wiedziały.

Nie zasługuje na uwzględnienie zarzut dotyczący naruszenia art. 5 k.c. w zw. z art. 527 § 1 i 2 k.c. Słusznie podniósł Sąd Apelacyjny, że wskutek zakwestionowanej umowy sprzedaży z dnia 20 kwietnia 2011 r. nieruchomość weszła realnie w skład majątku, który ma służyć zaspokojeniu wszystkich wierzytelności. Uwzględnienie powództwa i zniesienie pierwszeństwa zaspokojenia pozwanych doprowadzi do sytuacji, że interesy obu stron sporu będą podlegały równej ochronie w postępowaniu upadłościowym. Podobną ochronę uzyskał wcześniej S. P. w podobnych okolicznościach, w innym prawomocnie zakończonym

postępowaniu, w którym postanowieniem z dnia 20 kwietnia 2017 r. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej tych samych pozwanych wniesionej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 9 marca 2016 r. uwzględniającego powództwo o uznanie za bezskuteczne czynności prawnych dłużnika O. [...] polegających na ustanowieniu hipotek obciążających tę samą nieruchomości.

Kwestia wpływu zaskarżonego orzeczenia na będące w toku postępowanie upadłościowe pozostaje w kompetencjach sędziego - komisarza, który wykonuje czynności postępowania upadłościowego (art. 151 ust. 1 p.u.), przy czym trzeba mieć na względzie, iż uprawomocnienie listy wierzytelności oraz planu podziału funduszu masy upadłości i sum uzyskanych ze zbycia rzeczy i praw obciążonych rzeczowo (art. 351 p.u.) nie stanowi przeszkody do ich zmian, jeśli zajdą nowe okoliczności, które mogą mieć wpływ na listę lub plan podziału.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargi kasacyjne pozwanych orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98, 99 w zw. z art. 391 § 1, 398²¹ k.p.c.